

Θεσμός: η φιλοσοφική διαπαιδαγώγηση των κυβερνώντων

Κατερίνα Χατζοπούλου, Δρ. Γλωσσολογίας University of Chicago

Καθηγήτρια New York College – Σύλλογος Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας «σὺν Ἀθηνᾶ»

cchatzop@hotmail.com

Στο παρόν άρθρο προτείνουμε συγκεκριμένη μορφή της παλιάς και νεότερης θέσης για εκπαίδευση των κυβερνώντων πριν την ανάληψη πολιτικού αξιώματος, ώστε να οδηγηθούμε σταδιακά στη συγκρότηση σεβαστής και αξιοσέβαστης κοινωνικοπολιτικής δομής. Αυτό μπορεί να γίνει με βέλτιστη διαχείριση και διοχέτευση της κοινωνικής ενέργειας και της πρωτογενούς πολιτικής προαίρεσης όλων των χώρων με βάση την αρχή της ελάχιστης απαραίτητης μεταβολής.

Μολονότι η έννοια της εξουσίας και της δομής μπορεί να είναι συχνά μια απωθητική έννοια, εκτιμούμε πως η απαξίωση της κοινωνικής οργάνωσης εν γένει είναι μια μη παραγωγική κατεύθυνση, δεδομένου πως η διάρκεια και η ποιότητα ζωής των ανθρώπων έχουν αυξηθεί με τη συγκρότηση ολοένα και πιο καλά οργανωμένων κοινωνιών και κοινωνικοπολιτικών δομών. Οι κοινωνίες μας υπερτερούν σε σχέση με παλαιότερες εποχές από πλευράς ανθρωπίνων ελευθεριών και κοινωνικής δικαιοσύνης (Pinker 2011).

Είναι γνωστή η θέση του Σωκράτη και των συνομιλητών (Γλαύκων και Αδείμαντος, αδέρφια του Πλάτωνα), όπως περιγράφεται στο πέμπτο βιβλίο της πλατωνικής Πολιτείας ότι *ἐὰν μὴ [...] ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ οἱ βασιλεῖς τε νῦν λεγόμενοι καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς, καὶ τοῦτο εἰς ταῦτόν συμπέσῃ, δυνάμεις τε πολιτικὴ καὶ φιλοσοφία [...] οὐκ ἔστι κακῶν παῦλα [...] ταῖς πόλεσι, δοκῶ δ' οὐδὲ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει.* «Αν δεν κυβερνήσουν οι φιλόσοφοι στις πολιτείες ή αν όσοι ονομάζονται σήμερα κυβερνήτες και εξουσιαστές δεν στραφούν στη φιλοσοφία με ειλικρινή πρόθεση και σε επαρκή βαθμό, ώστε να συμπέσει σε ένα η πολιτική δύναμη και η φιλοσοφία [...] δεν θα υπάρξει τέλος νομίζω στα δεινά, καλέ μου Γλαύκων, ούτε στις πολιτείες, ούτε και στο ανθρώπινο γένος.» (Πλάτων, Πολιτεία V 473c-d).

Προτείνουμε σε πρώτο στάδιο τη φιλοσοφική ενημέρωση όσων επιτελούν ήδη πολιτικό λειτούργημα και σε δεύτερο στάδιο τη συγκρότηση φορέα που θα εστιάζει στην κατάλληλη προετοιμασία και θα προσφέρει ενιαία εκπαίδευση στους κρατικούς αξιωματούχους σε όλη την κρατική δομή, πριν από την ανάληψη του έργου τους. Οι εισερχόμενοι στη συγκεκριμένη σχολή μπορούν να είναι κληρωτοί από όλη την Ελλάδα, πλησιέστερα στον χαρακτήρα της αρχαιοελληνικής δημοκρατίας (*δημοκρατικὸν μὲν εἶναι τὸ κληρωτὰς εἶναι τὰς ἀρχάς, τὸ δ' αἰρετὰς ὀλιγαρχικόν.* «Γνώρισμα της δημοκρατίας είναι η μετοχή στην εξουσία μέσω κλήρωσης, ενώ οι εκλογές είναι γνώρισμα της ολιγαρχίας.» Αριστοτέλης, Πολιτικά 1294b 8-9). Ο βασικός κορμός της επιμόρφωσης είναι σημαντικό να περιλαμβάνει μεγάλο μέρος του αρχαιοελληνικού στοχασμού, δεδομένου ότι η αρχαία ελληνική φιλοσοφία είναι το εκλεκτότερο κομμάτι του εγχώριου πολιτισμού και ταυτόχρονα γενέτειρα της πολιτικής φιλοσοφίας, εντός της οποίας εκπροσωπούνται όλοι οι πολιτικοϊδεολογικοί χώροι (αριστοκρατία, σοσιαλισμός, αναρχία). Ο πολιτικός στοχασμός των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων, ξεκινά ήδη από τους επτά σοφούς. Στόχο έχει την κοινωνική ευδαιμονία¹ και συνδέεται με το βασικό ερώτημα: *τί δεῖ τὸ κύριον εἶναι τῆς πόλεως* «Ποια πρέπει να είναι η κυρίαρχη εξουσία της πολιτείας;» (Αριστοτέλης, Πολιτικά 3.1281a 11). Στο ερώτημα αυτό έχουν

¹ Ενδεικτικά αναφέρουμε το έργο του Βία του Πριηνέα (6^{ος} αιώνας π. Χ.), ενός από τους επτά σοφούς, όπου διασώζεται μόνο ο τίτλος: *περὶ Ἰωνίης, τίνα μάλιστα ἂν τρόπον εὐδαιμονοίη* 'Για την Ιωνία, με ποιόν τρόπο μπορεί να οδηγηθεί όσο γίνεται καλύτερα στην ευδαιμονία', Διογένης Λαέρτιος 1.85.10-11).

δοθεί από την αρχαιότητα πλήθος ετερογενείς και στηριγμένες απαντήσεις. Αυτό που ενδιαφέρει στο συγκεκριμένο εγχείρημα δεν είναι οι απαντήσεις και η τελετουργική εφαρμογή κάποιου μανιφέστου (δεν υπάρχουν κείμενα με τον χαρακτήρα μανιφέστου στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία), αλλά το σκεπτικό, ιδιαίτερα εφόσον ανανεωθεί και εμπλουτιστεί με νεότερα δεδομένα από τους χώρους των κοινωνικών επιστημών (τό γε φιλομαθές καὶ φιλόσοφον ταυτόν «Η φιλομάθεια ταυτίζεται με την φιλοσοφία», Πλάτων, *Πολιτεία* II 376b). Συγκεκριμένα το προτεινόμενο εγχείρημα αποτελεί αντίδραση στον πολιτικό μηδενισμό και περιλαμβάνει την επίταξη ιδιαίτερα των κοινωνικών επιστημών στην υπηρεσία της ευδαιμονίας ανθρώπου στο κοινωνικό επίπεδο.

Βιβλιογραφία

Βεργίδης, Δημήτρης & Πρόκου, Ελένη. 2005. *Σχεδιασμός, διοίκηση και αξιολόγηση προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων*. Πάτρα. ΕΑΠ.

Pinker, Steven. 2011. *The Better Angels of our Nature: Why Violence Has Declined*. New York: Viking Press.

Χατζοπούλου, Κατερίνα. 2013. Η αυτοεκτίμηση των Ελλήνων. Ηλεκτρονικό περιοδικό *Αντίφωνο*.